

ปรมาัตถธรรม ๕

สุภีร์ ทุมทอง

๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

ปรหมัตถธรรม ๔

- (๑) จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑
- (๒) เจตสิก ๕๒
- (๓) รูป ๒๘
- (๔) นิพพาน

จิตปรมัตถ์

(๑) จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

๑. กามาวจรจิต ๕๔

๒. รูปาวจรจิต ๑๕

๓. อรูปาวจรจิต ๑๒

๔. โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

จิต

ทูลรํงคํ อํกจรํ

อสรํรํ คุหาสยํ

เย จิตตํ สลยเมสสนติ

โมกขนติ มารพนธนา.

(ขุ.ธ. ๒๕/๓๗ สํขรกขิตตเถรวตถุ)

จิต

ผนุทหนํ จปลํ จิตตํ

อุชुํ กโรติ เมธาวิ

(ขุ.ธ. ๒๕/๓๓-๔ เมขิยตเถรวตถุ)

ทุรกขํ ทุนุวารยํ

อุสุกาโรว เตชนํ.

จิต

ทุนุณิคุคหสฺส ลหุโน

จิตฺตสฺส ทมโถ สารุ

(ขุ.ธ. ๒๕/๓๕ อภยตฺตริกขุวตฺตฺ)

สุทฺททสฺ สุนิปุณฺ

จิตฺตํ รกฺเขถ เมธาวิ

(ขุ.ธ. ๒๕/๓๖ อุกฺกณฺจิตฺตริกขุวตฺตฺ)

ยตฺถกามนินฺปาตีโน

จิตฺตํ ทนฺตํ สุขาวหํ.

ยตฺถกามนินฺปาตินํ

จิตฺตํ คุตฺตํ สุขาวหํ.

จิตปรมาตม์

ภททน้ย : วฐฐการจ้ําแนกจิต ๙ แบบ

จิตปรมัตถ์

(๑) จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑ โดยชาติ

๑. อกุศลจิต ๑๒

๒. กุศลจิต ๒๑ หรือ ๓๗

๓. วิบากจิต ๓๖ หรือ ๕๒

๔. กิริยาจิต ๒๐

จิตปรหมัตถ์

(๒) จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑ โดยภูมิ

๑. กามาวจรจิต ๕๔

๒. รูปาวจรจิต ๑๕

๓. อรูปาวจรจิต ๑๒

๔. โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

จิตปรมัตถ์

(๓) จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑ โดยโสภณะ

๑. โสภณจิต มี ๕๙ (หรือ ๙๑) คือ

กามโสภณจิต ๒๔, มหัคคตจิต ๒๗, โลกุตตรจิต ๘

๒. อโสภณจิต มี ๓๐ คือ อกุศลจิต ๑๒,

อเหตุกจิต ๑๘

จิตปรมัตถ์

(๕) จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑ โดยโลกะ

๑. โลกียจิต ๘๑

๒. โลกุตตรจิต ๘ หรือ ๔๐

จิตปรมาตม์

(๕) จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑ โดยเหตุ

๑. อเหตุกจิต ๑๘

๒. สเหตุกจิต ๗๑ หรือ ๑๐๓

จิตปรมัตถ์

(๖) จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑ โดยฌาน

๑. อฌานจิต ๕๔

๒. ฌานจิต ๖๗

จิตปรมัตถ์

(๗) จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑ โดยเวทนา

๑. สุขสหคตจิต ๑

๒. ทุกขสหคตจิต ๑

๓. โสมนัสสสหคตจิต ๓๐

๔. โทมนัสสสหคตจิต ๒

๕. อุเบกขาสหคตจิต ๕๕

จิตปรมัตถ์

(๘) จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑ โดยสัมปโยคะ

๑. สัมปยุตตจิต ๘๗

๒. วิปยุตตจิต ๓๔

จิตปรมัตถ์

(๙) จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑ โดยสังฆาร

๑. อสังขาริกจิต ๓๗

๒. สสังขาริกจิต ๘๔

เจตสิกปรหมัตถ์

เจตสิกปรหมัตถ์

เอกุบุปาหนิโรธา จ

เอกกาลมพนวตถุกา

เจโตยุตตะตา ทวิปถญาส

ธมฺมา เจตสิกกา มตา

เจตสิกปรหมัตถ์

เจตสิก ๕๒ แยกเป็น ๓ กลุ่ม

เตรสณฺณสมานา จ จุทฺทสาकुสลา ตถา

โสภณา ปญฺจวิสาติ ทฺวิปญฺญาส ปวฺจฺจเร.

เจตสิก ๕๒ = อัญญสมาน ๑๓, อกุศล ๑๔,

และ โสภณะ ๒๕

เจตสิกปรหมัตถ์

๑. อัญญาสมานเจตสิก ๑๓

ผัสโส เวทนา สณฺญา เจตนา เอกคฺคตา ชีวิตินุทริยํ
มนสิกาโร เจติ

สตุตฺติเม เจตสิกา สพุพจิตฺตสธารณา นาม.

วิตกฺโก วิจาโร อธิโมกฺโข วิริยํ ปีติ ฌนฺโท เจติ

ฉ อิเม เจตสิกา ปกิณฺณกา นาม.

เอวมิเม เตรส เจตสิกา อญฺญาสมานาติ เวทิตพุพา.

เจตสิกปรหมัตถ์

๑. อัญญาสมานเจตสิก ๑๓

(๑) สัมผัสจิตตสาธารณเจตสิก ๗

ผัสสะ เวทนา สัญญา เจตนา เอกัคคตา
ชีวิตินทรีย์ มนสิการ

(๒) ปกิณณกเจตสิก ๖ ได้แก่

วิตักกะ วิจารณ์ อธิโมกข์ วิริยะ ปิติ ฉันทะ

เจตสิกปรหมัตถ์

๒. อकुศลเจตสิก ๑๔

โมโห อหิริกัม อโนตตปปปี อุทฺธจฺจํ,

โลภो ทิฏฐิ มาโน,

โทโส อิสฺสา มจฺฉริยํ กุกฺกจฺจํ,

ถีนํ มิทฺธํ, วิจิกิจฺฉา เจตี

จฺุทฺทสีเม เจตสิกา **อกุสลา** นาม.

เจตสิกปรหมัตถ์

๒. อकुศลเจตสิก ๑๔

- (๑) โมจตุกเจตสิก ๔ ได้แก่ โมหะ อหิริกะ อโนตตัปปะ
อุทัจจจะ
- (๒) โสติกเจตสิก ๓ ได้แก่ โสภะ ทิฏฐิ มานะ
- (๓) โทจตุกเจตสิก ๔ ได้แก่ โทสะ อีสสา มัจฉริยะ กุกกัจจะ
- (๔) ถีนทุกเจตสิก ๒ ได้แก่ ถีนะ มิตระ
- (๕) วิจิกิจฉาเจตสิก

อุปกิเลส ๑๖

โลภ โภจ ปาปโก, โทโส จ ปาปโก, โภโร จ ปาปโก,
อุปนาโห จ ปาปโก, มกฺโข จ ปาปโก,
ปฬาโส จ ปาปโก, อีสสา จ ปาปโก, มจฺจเรณฺจ ปาปโก,
มายา จ ปาปโก, สาเจยฺยํ จ ปาปโก, ฌมฺโภ จ ปาปโก,
สารมฺโภ จ ปาปโก, มาโน จ ปาปโก, อติมานโน จ ปาปโก,
มฺโห จ ปาปโก, ปมาโห จ ปาปโก.

(ม.มฺ. ๑๒/๓๓ ฌมฺมทาทสฺสูตร)

เจตสิกปรมัตถ์

โย ภิกขเว รูปสมิ **ฉนุทธาโค**, ตํ ปชหถ.

(สํ.ข. ๑๗/๒๕)

เจตสิกปรหมัตถ์

๓. โสภณเจตสิก ๒๕

สหุชา สติ หิริ โอตตปปปี อโลโภ อโทโส ตตรมชฌตตตา,
กายปสฺสทฺธิ จิตฺตปสฺสทฺธิ กายลหุตา จิตฺตลหุตา
กายมฺหุตา จิตฺตมฺหุตา กายกมฺมณฺญตา จิตฺตกมฺมณฺญตา
กายปาคุณฺญตา จิตฺตปาคุณฺญตา กายชุกตา จิตฺตชุกตา
เจติ เอกุณวีสติเม เจตสิกา โสภณสาธารณานา นาม.

เจตสิกปรหมัตถ์

๓. โสภณเจตสิก ๒๕

สมมาวาจา สมมากมมน์โต สมมาอาชีโว เจตติ

ติสฺโส วิรติโย นาม,

กรุณา มุทิตา อปฺปมณฺญา นามาติ,

สพฺพถาปิ ปณฺญินฺทริเยน สหฺธิ ปณฺจวิสตีเม เจตสิกา

โสภณาติ เวทิตพฺพา

เจตสิกปรหมัตถ์

๓. โสภณเจตสิก ๒๕

(๑) โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙ ได้แก่ สัทธา สติ หิริ

โอตตัมปะปะ อโลภา อโทสะ ตัตรมัมชณัตตตา

กายปัสสัทธิ จิตตปัสสัทธิ กายลหุตา จิตตลหุตา

กายมุกุตา จิตตมุกุตา กายกัมมัณฺญูตา จิตตกัมมัณฺญูตา

กายปาคุณฺญูตา จิตตปาคุณฺญูตา กายชุกตา จิตตชุกตา

(๒) วิรตีเจตสิก ๓ ได้แก่ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ

(๓) อัปปมัญญาเจตสิก ๒ ได้แก่ กรุณา มุทิตา

(๔) ปัญญาเจตสิก

สวัสดีครับ